

Suunnaton Suomi ei riitä kompassiksi Suomelle

Suunnaton Suomi
Risto E.J. Penttilä ja Alf Rehn
Otava 2012, 95+127 sivua

Lauri Vilmi
KTT, *Ekonomisti*
Suomen Pankki

Keskuskauppakamarin toimitusjohtaja Risto E.J. Penttilän ja Turun yliopiston professori Alf Rehnin kirja *Suunnaton Suomi* hahmottelee Suomen talouden mahdollisia tulevaisuuden kuvia. Kirja jakautuu kahteen osaan, pessimistiseen ja optimistiseen. Pessimistisessä osassa käsitellään jo tehtyjä virheitä, jonka takia Suomi ajautuu Japanin kaltaiselle hitaan kasvun uralle. Kirjan kääntöpuolen optimistinen näkökanta rakentaa sen sijaan kuvan Suomesta, joka on täynnä mahdollisuuksia.

Pessimistisen kuvan mukaan Suomi on vanhenevan väestön myötä ajautumassa kuihtuvan teollisuuden ja velkaantumisen tielle. Mikä sitten ajaa Suomen tähän kierteseen?

Pessimistisessä osassa käydään läpi jo menneitä tapahtumia, jotka ovat viemässä Suomea heikkoon kehitykseen. Suomelta puuttuu suunta ja intohimo luoda uutta ja menestyä. Hallituksen strategia on kokoelma pilvilinnoja, ja kansankuntaa vaivaa johtajuuden puute. Jaksossa nouseekin esiin kaipuu suureen johtajaan, joka näyttää suuntaa.

Optimistisessä osassa ote on päinvastainen. Siinä historiaan tuijottaminen ja vahvan johta-

jan haikailu on unohdettu. Osa alkaa lupaavasti katsomalla eteenpäin. Valtion rooliksi määritellään kannustavan toimintaympäristön rakentaminen ja mahdollisuuksien tarjoaminen. Valtion suoraa ohjausta tulisi vähentää ja antaa markkinoiden ohjata toimintaa.

Optimistisen osan edetessä kirjan sanoma alkaa karata käsistä. Sen sijaan, että se keskittyisi johdannossa esille tuotuihin tärkeisiin kehityskulkuihin kannusteiden luomisesta, kirja yrittääkin nyt olla tulevaisuuden kehityskulut osoittava suuri johtaja. Venäjän kaupassa on merkittäviä mahdollisuuksia. Välimeren alue kuihtuu kun taas Itämeren alueen taloudet kasvavat. Pilvipalvelut ja sosiaalinen media ovat Suomen tulevaisuuden menestysaloja. Puhumattakaan vanhuustaloudesta, jossa Suomessa on etulyöntiasema ensimmäisinä kehittyneissä talouksissa vanhenevan väestön seurauksena. Näihin Suomen pitäisi kirjoittajien mukaan panostaa.

Kirja tarjoaakin näkemyksiä aloista, joissa Suomella on menestyksen mahdollisuuksia. Tämän lisäksi olisi ollut mielenkiintoista kuulla miten talouden rakenteiden ja yhteiskuntam-

me tulisi muuttua, jotta voisimme hyödyntää tulevaisuuden mahdollisuudet riippumatta siitä ovatko ne kirjoittajien esilletuomia vai joitakin vielä tuntemattomia.

Kirjassa jätetään pois pohdinnat tämän hetken koulutusjärjestelmän toimivuudesta. Oikeiden kannusteiden luomisen mainitaan olevan tärkeää. Jää kuitenkin epäselväksi, miten kannusteita tulisi kehittää ja mitä ongelmia kirjailijat havaitsevat nykyisessä järjestelmässä. Sen sijaan kirja tarjoilee teennäiseltä vaikuttavan listan Suomen eri maakuntien vahvuuksista, joiden avulla Suomen talous käynnistyy uudelleen kasvuun. On hankala kuvitella Suomen pelastuvan pääkaupunkiseudun tarjoamalla palveluilla, Lapin matkailulla ja Itä-Suomen metsätaloudella.

Johtamisen asiantuntijalla Alf Rehnillä olisi varmasti ollut sanottavaa miten luoda Suomeen sellainen kannustava ja innovoiva ilmapiiri, joka sallii kokeilut ja epäonnistumiset aivan niin kuin kirjassakin todetaan. Eikö juuri tällä tavalla päästä elinkeinorakenteeltaan monipuoliseen ja muuntumiskykyiseen Suomeen? Tähän ei varmaankaan riitä ratkaisuksi kirjan esittämä kansainvälisten riskirahoittajien houkuttelemisen kannustimilla tai hyve-ajattelu, jossa pyritään toimimaan reilusti ja moraalisesti oikein.

Oikeudenmukaisuuden ja reiluuden käsitteet ovat kuitenkin vahvasti subjektiivisia ja sen takia on turha kuvitella, että Suomessa vallitsisi yhteinäinen käsite reiluudesta, jota kaikki noudattaisivat. Myös tulevaisuudessa ihmisten suurin motivaation lähde on oman hyvinvoinnin ja mielenkiinnon maksimointi. Tämä täytyy ottaa huomioon myös kannusteiden rakentamisessa ja sääntöjen luomisessa.

Kirjassa on muutama yksityiskohta, jotka herättävät kummastusta. Suomen tilanne nähdään Japania pessimistisempänä, koska Suomea uhkaa inflaatio Japanin deflaatiokierteen sijasta. On hankala nähdä deflaation auttaneen Japanin taloutta ikääntymisen ongelmassa. Samalla myöskään kirjassa mainittu voimakas inflaation uhka on epätodennäköinen Suomessa, jossa lähiajan kasvunäkymät viittaavat hitaaseen kasvuun ylikuumentumisen sijasta.

On myös hankala nähdä globalisaation ja Euroopan integraation olevan loppumaisillaan. Uusi teknologia tekee maailman pienemmäksi ja ihmiset verkostoituvat yhä enemmän oman maansa ulkopuolelle. Tämä tarjoaa jatkossakin yhä suurempia mahdollisuuksia suomalaisille ja tuo suuret markkinat käden ulottuville, kun aikaisemmin kotimarkkinamme olivat pienet. Samalla myös vieraista kulttuureista saatavat uudet ideat tuovat ennennäkemättömät mahdollisuudet innovoinnille.

Kirjaan on koottu paljon Suomen tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita. Siinä puhutaan valtion roolista, kannusteista ja intohimon saamisesta tekemiseen. Keinot näiden saavuttamiseen jäävät kuitenkin pitkälti uupumaan. Miten sitten saamme kootuksi palaset tulevaisuuden menestyksen rakentamiseen? Emme varmaankaan rakentamalla rautatietä jäämerelle, kuten kirja ehdottaa. Sen sijaan, että päädyimme kirjan negatiivisen osan (kannessa peukalo alaspäin) tapaiseen taaksepäin katsovaan ajatteluun ja vahvan johtajan etsimiseen, meidän tulisi keskittyä optimistisen osan (peukalo ylöspäin) eteenpäin katsovaan ajatteluun. Oleellista on, miten luomme puitteet, joissa mahdollisuuksia hyödynnetään ja samalla tuetaan niitä, jotka muutoksista kärsivät. □